

Provinciale Staten

Initiatiefvoorstel

Financiële consequenties externe inhuur:

Kostensoort: n.v.t.

Bedrag: n.v.t.

Initiatiefvoorstel

van de leden: J.A.M. van Hertum

Vergadering PS: 17 april 2026

Agenda nr:

Vergadering GS: n.v.t.

Nr:

Onderwerp: Gratis OV in de provincie Zeeland per 1 januari 2027

Voorstel

Aan de Provinciale Staten van Zeeland

Samenvatting:

Gratis - of bijna gratis- openbaar vervoer is al decennialang in ontwikkeling en wordt wereldwijd op een groeiend aantal plekken ingevoerd. Gratis OV heeft verschillende doelen, waaronder bevorderen van de economie en het toerisme, terugdringen van vervuiling, verbeteren van de bereikbaarheid en mobiliteit (soms met speciale aandacht voor doelgroepen zoals jongeren, ouderen of lagere inkomensgroepen), vereenvoudigen van de logistiek, versnellen van de doorstroming, en verbeteren van sociale interactie. Dit initiatiefvoorstel heeft tot doel om OV in de provincie Zeeland gratis te maken, te starten met een pilot van één jaar, vanaf 1 januari 2027.

Inleiding

Gratis ov biedt veel kansen voor Zeeland. Het zorgt niet alleen voor minder kosten voor inwoners, maar helpt ook onze economie, samenleving, cultuur, natuur en de leefbaarheid vooruit.

Economische voordelen

Als meer mensen gebruik maken van OV in plaats van de auto dan betekent dat minder drukte op de wegen, vooral in de zomermaanden wanneer toeristen de provincie bezoeken. Daardoor kunnen mensen sneller op hun werk zijn en bedrijven zijn minder tijd kwijt zijn aan reistijd. Daarnaast kan gratis OV meer toeristen naar Zeeland trekken die daarmee een impuls geven aan de plaatselijke economie. Ook inwoners kunnen het geld dat ze besparen in het OV besteden in de lokale economie.

Samenleving

Niet iedereen heeft een auto of kan autorijden. Denk aan jongeren, ouderen en mensen met een laag inkomen. Door gratis ov kunnen zij zich gemakkelijker verplaatsen en meedoen aan de samenleving.

Cultuur

Met gratis reizen kunnen meer mensen culturele evenementen bezoeken, zoals festivals, tentoonstellingen of concerten. Dit maakt cultuur toegankelijker voor iedereen. Gratis OV helpt ook om Zeeland op de culturele kaart te zetten bij bezoekers.

Natuur en leefbaarheid

Gratis OV draagt ook bij aan een schonere en gezondere leefomgeving. Minder autoverkeer betekent minder uitstoot van CO₂, stikstof en fijnstof. Dat is goed voor de Zeeuwse

luchtkwaliteit, het klimaat en voor de gezondheid. Gratis ov past in de groene en toekomstgerichte visie van Zeeland 2050: een provincie waar mensen zich vrij kunnen bewegen zonder dat dit ten koste gaat van de natuur.

Wat willen we bereiken?

Per 1 januari 2027 gratis openbaar vervoer in de provincie Zeeland invoeren waarbij onder gratis openbaar vervoer vallen: de bus, de Flex en de buurtbus.

Gratis ov is niet alleen een investering in mobiliteit, maar ook in mensen, economie, cultuur, natuur en leefbaarheid. Het maakt Zeeland bereikbaarder, eerlijker, groener en aantrekkelijker – precies de richting waarin wij de provincie willen laten groeien.

Uitdagingen

Gratis OV in Zeeland is praktisch uitvoerbaar, mits het goed wordt gepland, gefinancierd en begeleid. De infrastructuur is er al, de middelen zijn aanwezig en de maatschappelijke voordelen zijn groot. Met de juiste inzet van mensen en middelen kan gratis OV in Zeeland werkelijkheid worden. Stap voor stap en met oog voor de toekomst.

Meer reizigers, meer vervoer

Meer reizigers betekent meer druk op het systeem. Er zullen op drukke lijnen meer bussen moeten rijden en mogelijk moeten de dienstregelingen worden uitgebreid – bijvoorbeeld in de zomermaanden. Dat vraagt om goede afstemming met de vervoerder en met de Zeeuwse gemeenten. De extra kosten die hierdoor ontstaan, moeten worden ingecalculeerd.

Materiaal en personeel

Bij groei van het aantal reizigers zal extra materiaal en personeel nodig zijn. Door het aantrekkelijker te maken om in Zeeland te werken – bijvoorbeeld met vaste contracten, goede lonen en opleidingstrajecten – kan dit worden opgelost.

Procedurele stappen

Het invoeren van gratis openbaar vervoer in Zeeland vraagt niet alleen om geld, maar ook om goede samenwerking tussen verschillende partijen. De eerste stap is het overleggen met de Zeeuwse gemeenten. Daarnaast moet de provincie afspraken maken met de vervoerder. Er moeten nieuwe contracten komen waarin duidelijk staat wie de kosten van de gratis ritten betaalt, hoe de dienstregeling wordt aangepast en wat er gebeurt als er meer reizigers bijkomen. Het Rijk speelt een belangrijke rol, omdat het Rijk via het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat geld beschikbaar stelt voor het openbaar vervoer in de provincies. Zeeland moet daarom zorgen dat het Rijk het gratis ov niet ziet als een reden om minder landelijke subsidie te geven. Zeeland moet actief in gesprek met Den Haag om Rijkssubsidies te behouden zodat de provincie het gratis OV echt kan dragen zonder dat er elders bezuinigd hoeft te worden. Tenslotte moet de Provincie afstemmen met Vlaanderen en andere provincies ten aanzien van het openbaar vervoer lijnen die (provincie)grens overschrijdend zijn.

Wat wordt GS opgedragen te doen?

1. Om voorbereidingen te treffen om per 1 januari 2027 te starten met een pilot gratis openbaar vervoer in de provincie Zeeland voor de duur van één jaar waarbij onder gratis openbaar vervoer vallen: de bus, de Flex en de buurtbus.
2. Zo snel mogelijk alle noodzakelijke stappen af te stemmen met zijn partners, zoals de GR Publiek Vervoer Zeeland, Zeeuwse gemeenten, de vervoerder, de provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant, Vlaanderen en het Rijk.
3. De kosten van de pilot gratis openbaar vervoer in Zeeland te dekken uit het 20% deel van het ZEH dividend dat vrij besteedbaar is en in juni beschikbaar komt. Dit te regelen in de najaarsnota 2026.

Waarom kunnen we zien of alles bereikt is?

In 2027 is het openbaar vervoer in Zeeland, de bus, de Flex en de buurtbus gratis voor iedere gebruiker.

Wat zijn de milieueffecten?

Gratis ov draagt ook bij aan een schonere en gezondere leefomgeving. Minder autoverkeer betekent minder uitstoot van CO₂, stikstof en fijnstof.

Wat mag het kosten?

Het invoeren van gratis OV kost ongeveer € 8,8 miljoen per jaar (peildatum 2023). Het gaat om het gratis maken van de bus, de Flex en de buurtbus.

Er zijn verschillende manieren om de kosten te dekken van een pilotjaar:

Vanuit de provinciale middelen:

1. ZEH-dividenden.

De verwachte inkomsten uit het ZEH-dividend over 2025 voor 20% (vrij besteedbare deel) in te zetten voor de dekking van de kosten van de pilot van één jaar. Deze inkomsten zijn naar verwachting voldoende om de extra kosten voor gratis ov te dekken voor één jaar. Plus gratis ov voldoet aan de criteria voor de ZEH-dividenden, zo heeft gratis ov maatschappelijk een positieve invloed voor de inwoners van Zeeland.

2. Opcenten voor automobilisten worden verhoogd.

3. Algemene reserve van de provincie Zeeland.

Externe financiering:

4. Extra bijdragen van de Zeeuwse gemeenten

5. Financiële ondersteuning vanuit het Rijk

6. Geld uit de Europese subsidies

Er wordt voorgesteld om de ZEH-dividenden in te zetten, vanwege de maatschappelijke toevoeging die het gratis ov voor Zeeland heeft.

Financiële consequenties externe inhuur:

n.v.t.

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig bijgevoegd ontwerp-besluit.

J.A.M. van Hertum

Ontwerp-besluit

De staten der provincie Zeeland,
gelezen het initiatiefvoorstel van het lid J.A.M. van Hertum van 29 januari 2026, nr.; 816011
gelet op artikel 143a van de Provinciewet,

spreeken als hun mening uit dat:

besluiten:

Gedeputeerde Staten op te dragen

1. Om voorbereidingen te treffen om per 1 januari 2027 te starten met een pilot gratis openbaar vervoer in de provincie Zeeland voor de duur van één jaar, waarbij onder gratis openbaar vervoer vallen: de bus, de Flex en de buurtbus.
2. Zo snel mogelijk alle noodzakelijke stappen af te stemmen met zijn partners, zoals de GR Publiek Vervoer Zeeland, Zeeuwse gemeenten, de vervoerder, de provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant, Vlaanderen en het Rijk.
3. De kosten van de pilot gratis openbaar vervoer in Zeeland te dekken uit het 20% deel van het ZEH dividend dat vrij besteedbaar is en naar verwachting in juni beschikbaar komt. Dit te regelen in de najaarsnota 2026.